

**Строго секретна справка от началника на Шесто отделение на ДС за
националистически прояви сред населението от цигански произход**

5 март 1973 г.

Понастоящем в НРБ живеят около 320 000 български граждани от цигански произход, една част от които около 120 000 са подменили циганските си имена с български. Това население е разпръснато из цялата страна, но в по – големи компактни маси живее в Шуменски, Сливенски, Врачански, Пловдивски и Пазарджишки окръзи и градовете Лом и София. Значителна част от работоспособното циганско население в НРБ не се занимават с постоянен обществено-полезен труд, не държи за здравината на семейството и не полага необходимите грижи за образованието и възпитанието на децата си.

В изпълнение на своя план за „тотално настъпление“ срещу социалистическия лагер, империалистическите подривни центрове проявяват жив интерес и към циганите живущи в социалистическите страни, в това число и към тези, живущи в нашата страна. През последните години това население стана обект на изучаване от страна на разни противникови емисари, професори и журналисти, който по различни поводи посещават НРБ или чрез кореспонденция със свои познати се стремят да събират сведения за положението на циганите в страната.

Във Франция са изградени две подривни организации, които се занимават с проблемите на циганите „Интернационален комитет на циганите“ и „Дружество за проучване живота на циганите“. Комитетът издава вестник „Световен цигански глас“, а дружеството тримесечен бюлетин „Цигански проучвания“. Тези организации поддържат връзки с циганите, живущи в различните страни, в това число и с тези живущи в нашата страна. Целта е чрез различни средства да организират циганите на националистическа основа, като се отправят искания за отделни училища, организации и т. н. Комитетът има свои секции в Англия и СФРЮ и поддържа официални връзки с ЮНЕСКО и Комитета за репатриране на хората без националност и поданство при ООН. Чрез ЮНЕСКО се осъществяват редица културно-просветни мероприятия сред циганите и се отпуска известен бюджет на комитета.

Организацията на циганите в Англия издава отделен бюлетин и вестник „Нов Живот“. Някои от ръководителите са силно религиозни, предимно евангелисти. В

контакти с наши граждани от цигански произход, представителите на задграничните цигански комитети изучават бита на циганите у нас, снабдяват ги с „циганска азбука“, книги, вестници, и списания, третиращи произхода им и ги подтикват към извършване на националистическа, антибългарска дейност.

През ноември 1970 г. представители на западногерманската телевизия договарят с агенция „София-прес“ да заснемат два късометражни филма за живота на циганите в НРБ. Искали във филмите да бъдат отразени: социалното положение на циганите, жилищата, в които живеят, има ли цигани лекари, агрономи, офицери, учени, хора на изкуството, народни представители, представляват ли циганите компактна маса, водят ли борба за създаване на свои дружества, имат ли свой вестник и пр.

През последните години повишен интерес към циганското население в НРБ проявяват и някои задгранични религиозни организации. При лични контакти или чрез кореспонденция те се стремят да изучават положението на циганите у нас и да вербуват из техните среди свои представители.

В югославския печат била проведена дискусия за циганското население, „което осезателно търсело национално утвърждаване в югославянската организация“. През декември 1971 г. парламентът на Социалистическа република Македония гласувал решение за конституционни права на циганите. Според това решение циганите се определят като етническа група с право на интеграция в СРМ. Това положение им давало право да имат своя програма по радиото и телевизията и свои вестник. Тези програми щели да се водят на цигански диалект и ще можели да се слушат от един милион цигани, живущи в Югославия, Гърция, България и една част на Турция, Унгария и Румъния. Отличителен белег на подривната дейност на тези задгранични организации е откритата агитация с циганите да се организират в комитет или културно-просветни организации. Тази подривна дейност на противника зад граница инспирира националистически прояви на наши граждани от цигански произход. Дейността им се характеризира с действия, насочени към изграждане на легални културно-просветни организации. Целта на тези организации е чрез легални форми да се работи за повдигане националното чувство у циганите, а в по-далечна перспектива предявяване искания за автономия и създаване на циганска държава. Непосредствените задачи се свеждат до подпомагане в образованието на циганските деца, подготовката на лектори цигани за изнасяне на беседи сред циганското население,

развиване на художествена самодейност, изграждане културен дом за циганите, разпространяване на циганска литература и изучаване на циганската азбука.

Така например, през 1968 г. в гр. Шумен беше изградена циганска просветна организация „Арома“, в която членуваха около 200 души. Същата служеше като прикритие за насаждане на националистическо съзнание сред населението от цигански произход. В резултат на проведените мероприятия организацията беше разтурена, а инициаторите ѝ разселени в други окръзи.

Една от формите на легални цигански организации са така наречените „лонджии“- сдружения. Само на територията на Димитровския район и София съществуват около 12 лонджии, а такива има и в други райони на столицата и страната, където са съсредоточени компактни маси цигани. В тях се приемат всички желаещи, без разлика на политически и религиозни убеждения, включително и членове на БКП. Членуващите в лонджии били заклени от ходжата, избирали свое ръководство, внасяли определени вноски и могли да получават парични заеми. Нямаше данни лонджии да провеждат подривна дейност, но в действителност те спомагат за обособяване и откъсване на такива наши граждани от останалата част на българския народ. Условия за съществуването на лонджии се създават косвено и от ДКС, която не отпуска заеми на циганите.

През 1971 г. във Врачански окръг е забелязан стремеж в част от циганското население да се организира в самостоятелни художествени и спортни колективи. Изграждането на отделни цигански колективи и техните изяви спомагат за организиране на циганите и за тяхното национално обособяване.

Марин Стоянов Паскулев от гр. Оряхово, циганин, написал пиеса с тематика от съпротивата, с главен герой циганин, което не отговаря на действителността и влияе отрицателно върху патриотичното възпитание на това население.

Лилко Нацолов от гр. Пловдив, адвокат, организира група от около 15 цигани, които се събирали в дома му и разисквали върху въпроси, свързани с положението на циганското население у нас.

Найден Миленков от гр. Лом, циганин, член на БКП, националистически настроен, като кореспондент на циганско списание, издавано в Париж, изпращал дописки и по нелегален път получавал материали, третиращи циганския въпрос.

През последните години са получени данни, че около 60 000 души от българските граждани от цигански произход се турчечат. Така например, от циганското население в Старозагорски и Пловдивски окръзи което наброява около 35 000, половината се турчее, а в Търговишки окръг се турчечат над 70%. В Разградски окръг сред част от това население съществуват изселнически настроения и искат да бъдат записани в регистрите на населението като турци. В Русенски окръг около 20 % говорят на турски език и провеждат мюсюлмански религиозни обреди.

През 1972 г. в Пловдивски окръг била подета кампания сред част от циганите с български имена да си възвърнат старите имена.

Израз на турчеене е и писането на анонимни материали, третиращи въпроса за имената им. През ноември 1971 г. в Карнобат бил написан позив: „Цигани, деца на мащеха България, възвърнете си имената“. Установено е, че авторът е циганин, със средно образование, член на ДКМС, произхождащ от работническо семейство.

В гр. Карлово, квартал „Изток“, е констатирано масово извършване на сунети (обрязване) на циганските деца по турски обичаи. Те се правели от турчин, бръснар, който ходел по къщите и масово обрязвал циганските деца срещу заплащане.

Причините за турчеене на български граждани от цигански произход за най-различни. Преди всичко те се коренят в провеждането на враждебна дейност от националистически настроени цигани, наличието на българско население от турски произход, живеещо в близост и тясно контактуващо с циганите; извършването на мюсюлмански религиозни обреди; въздействието на идеологическата диверсия, провеждана от задграничните цигански комитети, турската пропаганда и някои грешки, допуснати от службите за гражданско състояние при народните съвети.

Така например в гр. Пловдив една значителна част от това население е успяло да се запише по народност турци. Окръжният съвет във Видин пак възнамерявал да отпусне 10 000 лева за създаване на цигански ансамбъл в квартала , населен с цигани, но благодарение намесата на Окръжния комитет на ОФ това е било предотвратено.

Някои редактори и дописници на изданията от НС на ОФ за циганското население вестник „Нов път“ стоят на националистически позиции и вместо да работят за приобщаване на това население към българския народ и включването му в строителството на социализма изказват мнения, че вестникът трябвало да се списва на

цигански език, а редакторите и дописниците му трябвало да бъдат само лица от цигански произход. Установени са и опити за нелегална дейност, изразяваща се в опити за изграждане на нелегални организации и групи за борба за създаване на "автономна циганска държава". Инициаторите са предимно цигани интелектуалци, националистически настроени и свързани със задграничните цигански организации, водещи подривна дейност срещу нашата страна.

Органите на ДС провеждат мероприятия за разкриване и пресичане подривната дейност на задграничните центрове, а така също и по отделни лица български граждани от цигански произход, за които има данни, че провеждат националистическа дейност.

Считаме за целесъобразно да бъдат решени следните въпроси:

1. Народните съвети да вземат необходимите мерки за устройване на работа на всички лица от цигански произход, които не се занимават със системен общественно-полезен труд.
2. Службите за гражданско състояние при народните съвети да не допускат за в бъдеще лица от цигански произход да се записват в регистрите по народност като турци.
3. Да се забранят лонджите, като БНБ за в бъдеще отпуска заеми на циганите при същите условия, както на всеки български гражданин.
4. Недопускане изграждането на обособени цигански художествени, спортни и други колективи.
5. На работа в редакцията на в. „Нов път“ като редактори и дописници да се допускат само закалени и идейно и политическо отношение лица, които ще съдействат за при обявяването на това население към българския народ в строителството на социализма.
6. Търсене на най-строга отговорност от лицата, които извършват сунети.

АКРДОПБГДСРСБНА

Ф22, оп.1 , а.е.20 л.1-7

